



RIKTLINJER

Avgiftshantering inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

ARVIDSJAURS KOMMUN
www.arvidsjaur.se

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställd/upprättad	Beslutsinstans
Styrande dokument	Delegationsordning	Ks 2024-02-13 § 9	Kommunstyrelsen
Dokumentansvarig		Giltig till	
Kommunstyrelsen		Tills vidare	
Dokumentinformation	Dnr 19/2024		



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Innehållsförteckning

Syfte.....	- 6 -
Avgiftshandläggning	- 6 -
Lagstiftning	- 6 -
Allmänt om avgiftshandläggning.....	- 7 -
Behandling av uppgifter	- 8 -
Myndighetsutövning	- 8 -
Myndigheternas serviceskyldighet.....	- 9 -
Fullmakt.....	- 9 -
Huvudprinciper i avgiftssystemet.....	- 10 -
Högekostnadsskydd för avgifter – tak för högsta avgiftsnivå	- 10 -
Högekostnadsskydd för avgift i särskilt boende – tak för högsta avgiftsnivå	- 10 -
Avgiftsutrymme	- 10 -
Avgifter	- 11 -
Beslut om taxor och avgifter	- 11 -
Avgifter inom högekostnadsskyddet/maxtaxan	- 11 -
Avgifter utanför högekostnadsskyddet/maxtaxan.....	- 11 -
Avgiftsberäkning.....	- 11 -
Avgiftsunderlag	- 12 -
Inhämtnings av inkomstuppgifter.....	- 13 -
Inkomster som är avgiftsgrundande	- 13 -
Inkomst av tjänst	- 13 -
Inkomst av näringsverksamhet	- 14 -
Skatteavdrag på inkomst av tjänst och näringsverksamhet.....	- 14 -
Inkomst av kapital	- 15 -
Skatteavdrag på inkomst av kapital	- 15 -
Skattefria ersättningar som medräknas	- 15 -
Inkomster som inte är avgiftsgrundande	- 16 -
Beräkning av inkomst vid utmätning och skuldsanering.....	- 16 -
Bostadstillägg/-bidrag	- 16 -



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Inkomstuppgifter lämnas inte	- 16 -
Avgiftsberäkning för olika hushållstyper	- 17 -
Ensamboende	- 17 -
Makar och registrerade partner	- 17 -
Sammanboende	- 17 -
Övrigt angående avgiftsberäkning för ensamboende	- 17 -
Övrigt angående avgiftsberäkning för makar och registrerade partner	- 17 -
Övrigt angående avgiftsberäkning för sammanboende	- 17 -
Förbehållsbelopp	- 18 -
Minimibelopp	- 18 -
Minimibelopp för äldre	- 19 -
Minimibelopp för yngre personer med funktionsnedsättning	- 19 -
Kostnadsposter i minimibeloppet	- 19 -
Individuell prövning av minimibeloppet	- 20 -
Höjning av minimibeloppet (individuellt tillägg)	- 20 -
Minskning av minimibeloppet (individuellt avdrag)	- 22 -
Boendekostnad	- 22 -
Förbehåll för boendekostnad	- 22 -
Beräkning av boendekostnad	- 23 -
Dubbel boendekostnad	- 24 -
Avgiftsutrymme	- 25 -
Beräkning av avgiftsutrymme	- 25 -
Inget eller negativt avgiftsutrymme	- 25 -
Avgiftsbeslut	- 26 -
Avgiftsbeslut efter avgiftsberäkning	- 26 -
Avgiftsbeslut utan avgiftsberäkning	- 26 -
Rättelse av felaktiga avgiftsbeslut	- 27 -
Omprövning av avgiftsbeslut	- 27 -
Skyldighet att anmäla ändringar	- 28 -
Årlig omprövning	- 28 -
Beräkningsregler för gällande taxa	- 28 -



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Avgift för hemtjänst, dagverksamhet samt kommunal hälso- och sjukvård.....	- 28 -
Serviceavgift för medboende i vård- och omsorgsboende	- 29 -
Avgift för kost	- 29 -
Avdrag vid frånvaro	- 30 -
Höjning av minimibelopp	- 30 -
Minskning av minimibelopp	- 30 -
Överklagande	- 30 -
Överklagande av kommunens avgiftssystem	- 30 -
Överklagande av enskilt avgiftsbeslut.....	- 31 -
Avgifter för insatser enligt LSS	- 32 -
Rätten att ta ut avgift vid insats enligt LSS.....	- 32 -
Av vem får avgift tas ut?.....	- 33 -
Förbehåll om tillräckliga medel	- 33 -
Familjehem/bostad med särskild service för barn och unga	- 33 -
Föräldrars underhållsskyldighet	- 33 -
Barn och ungdomar under 18 år	- 34 -
Ungdomar som fyllt 18 år.....	- 34 -
Bostad med särskild service för vuxna	- 34 -
Avgiftshantering i samband med tillfällig vistelse i kommunen	- 34 -
Debitering av avgifter	- 35 -
Fakturering	- 35 -
Retroaktiv rättelse.....	- 35 -
För låg avgift	- 35 -
För hög avgift.....	- 35 -
Frånvaro	- 36 -
Processbeskrivning avgiftshandläggning.....	- 36 -
Processkarta avseende avgiftshantering.....	- 36 -
Starta upp avgiftsärende	- 37 -
Beställning av inkomstuppgifter.....	- 37 -
Komplettering av uppgifter	- 37 -
Registrering av uppgifter	- 38 -



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Avgiftsberäkning och kontroll	- 38 -
Avgiftsbeslut.....	- 38 -
Skapa debiteringsunderlag.....	- 39 -
Utskick av faktura	- 39 -
Hänvisningar.....	- 40 -
Lagar, förordningar och föreskrifter.....	- 40 -
Socialstyrelsen.....	- 40 -
JP Socialnet.....	- 40 -
JUNO.....	- 41 -
Övrigt.....	- 41 -
Bilaga 1: Socialtjänstlag (2001:453) 8 kap. Avgifter	- 42 -
Bilaga 2: Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade LSS 18-21 §§ LSS Avgifter....	- 44 -



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Syfte

Avgiftshandläggning inom omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning är ett område som påverkas av flera lagar, regler och föreskrifter. Riktlinjerna är ett komplement till dessa med syfte att tydliggöra tillämpningen av gällande lagstiftning och ska leda till enhetlig och likvärdig handläggning samt trygga rättssäkerheten för den enskilde. Det är i första hand ett stöd för avgiftshandläggarna, men också ett instrument för information och intern styrning/kontroll.

Riktlinjerna beskriver också vilka beräkningsregler som tillämpas i gällande taxa. Riktlinjerna fungerar därmed som ett stöd vid den årliga indexuppräknings av taxan.

Avgiftshandläggning

Lagstiftning

I den nya socialtjänstlagen (2001:453) som trädde i kraft 1 januari 2002, regleras avgifter i kapitel 8¹ för insatser enligt socialtjänstlagen (SoL). De nya lagreglerna har inneburit nya bestämmelser för avgifter². Detta gäller bl.a. beräkning av förbehållsbelopp, avgiftsunderlag och maxtaxa samt rätt för den enskilde att överklaga sitt avgiftsbeslut genom förvaltningsbesvär. De nya bestämmelserna trädde i kraft 1 juli 2002 med undantag för bestämmelserna om beräkning av avgiftsunderlag (8 kap. 4 § SoL) som trädde i kraft 1 januari 2003. 1 juli 2016 trädde nya bestämmelser i kraft som innebar ett höjt tak för den avgift kommunen får ta ut. Avgifterna baseras på prisbasbeloppet som årligen fastställs av regeringen. Med prisbasbelopp avses här prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken (SFB). Prisbasbeloppet ligger till grund för uträkningen av förmåner som t.ex. pension och även för avgifter.

I 8 kap. 5 § SoL regleras den högsta avgift som en kommun får ta ut för insatser, s.k. maxtaxa. Målet med maxtaxan var att:

- Minska de stora olikheterna mellan kommunerna
- Stärka skyddet mot orimligt höga avgifter
- Stärka skyddet mot för lågt förbehållsbelopp
- En mer enhetlig beräkning av avgiftsgrundande inkomst
- Stärka rättssäkerheten

Av lagen framgår att:

- Avgifterna ska vara skäliga
- Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnader³
- Avgifterna får differentieras med hänsyn till den enskildes ekonomiska förhållanden
- Den enskilde ska förbehållas tillräckliga medel för sina normala levnadskostnader (förbehållsbelopp).

¹ Se bilaga 1 Socialtjänstlag (2001:453) 8 kap Avgifter.

² SFS 2001:847.

³ Självkostnadsprincipen regleras i 2 kap. 6 § kommunallagen (2017:725). Principen innebär att kommunen inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

För insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) regleras kommunens möjlighet att ta ut avgifter i 18-21 §§ LSS¹.

Kommunens avgiftssystem och dess tillämpningsregler för avgifter styrs dessutom av flera andra lagar och förordningar, bl.a.:

- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) - HSL
- Socialförsäkringsbalken (2010:110) – SFB
- Förvaltningslagen (2017:900) - FL
- Kommunallagen (2017:725) - KL
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) - OSL
- Arkivlagen (1990:782) - ArkivL
- Jordabalk (1970:994) - JB
- Inkomstskattelagen (1999:1229) - IL
- Lag om vissa kommunala befogenheter (2009:47) - Befogenhetslagen

I Arvidsjaur kommun beslutas kommunens taxor och avgifter i kommunfullmäktige. Årligen sker indexuppräknig av avgifterna enligt gällande prisbasbelopp och bestämmelserna i antagna taxan utan att taxan tas upp på nytt för beslut i kommunfullmäktige. Uppgifter om prisbasbelopp, högkostnadsskydd och förbehållsbelopp för årlig indexuppräknig av avgifter tillhandahåller Socialstyrelsen i sina meddelandebland som utkommer varje år.

Kommunen ska enligt den s.k. likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen (KL) behandla alla medborgare i kommunen lika. Beslutade taxor och avgifter samt principerna i avgiftssystemet gäller således lika för alla. De faktiska avgifterna kan dock bli olika beroende på att inkomster, boendekostnader m.m. skiljer sig från individ till individ.

Allmänt om avgiftshandläggning

Handläggning av avgifter inom omsorgen av äldre och personer med funktionsnedsättning ska vara av god kvalitet, vilket förutsätter:

- Professionell och rättssäker bedömning och beslut
- Upplysningar, vägledning och råd till den enskilde
- Tydliga beslut
- Systematisk dokumentation i varje ärende
- Systematisk uppföljning

¹ Se bilaga 2 Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade 18-21 §§ Avgifter.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Avgiftshandläggarens ansvar är att:

- Fortlöpande gå igenom meddelanden från biståndshandläggare om beviljade, omprövade och avslutade insatser eller andra faktorer som påverkar avgifterna
- Inhämta uppgifter om inkomster och utgifter
- Beräkna avgiftsutrymmet och besluta om avgift
- Skicka avgiftsbeslut till den enskilde
- Besluta om omprövning av avgiftsbeslut
- Sammanställa fakturaunderlag och debiteringsfil
- Korrigera eventuella feldebiteringar
- Årligen göra indexuppräknning av avgifterna i taxan
- Årligen göra en allmän omprövning av avgiftsbesluten
- Upprätta och uppdatera intern och extern information
- Hålla sig ajour med gällande lagstiftning, regler och föreskrifter inom området

I varje enskilt ärende görs alltid en individuell beräkning och ett avgiftsbeslut fattas där det framgår hur stor avgiften är. Utgångspunkten för avgiftssystemet är att avgifter för vård- och omsorgsinsatser inte får uppgå till så höga kostnader att den enskilde inte har tillräckliga medel för sina personliga behov.

Avgiftshandläggarna sköter faktureringen som sker månadsvis. Fakturorna avser föregående kalendermånad. Till hjälp så har de underlag från verksamheterna och den biståndstid som beviljats för insatserna.

Behandling av uppgifter

Avgiftshandläggning omfattas av socialtjänstlagens dokumentationsskyldighet. Samtliga uppgifter registreras, bearbetas och dokumenteras i socialförvaltningens verksamhetssystem. Uppgifterna är sekretessbelagda och hanteras i enlighet med offentlighets- och sekretesslagen samt EU:s dataskyddsförordning GDPR¹. Uppgifterna arkiveras och gallras i enlighet med gällande lagstiftning.

Myndighetsutövning

Ett avgiftsbeslut enligt 8 kap. 2-9 §§ SoL är ett myndighetsbeslut som fattas på delegation av kommunstyrelsen. Avgiftsbeslut är av samma vikt som andra myndighetsbeslut. Beslut om avgift ska fattas i samtliga ärende som rör insatser enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen som är avgiftsbelagda enligt kommunens avgiftssystem. Avgiftstillämpning gäller även då insatserna utförs av annan vårdgivare på uppdrag av kommunen. Ett avgiftsbeslut består av en individuell ekonomisk utredning med syfte att fastställa den enskildes avgiftsutrymme. Den enskilde ska alltid få ett skriftligt avgiftsbeslut på sin individuella avgift. I beslutet ska tillämpliga lagparagrafer anges.

¹ GDPR = General Data Protection Regulation. Den fullständiga benämningen på dataskyddsförordningen är *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)*.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

När den enskilde fått ett biståndsbeslut om en insats enligt socialtjänstlagen som är avgiftsbelagd handläggs och utreds den enskildes avgift med biståndsbeslutet som underlag. Den enskilde informeras om kommunens avgiftssystem genom ett informationsbrev om vad beviljade insatser kostar enligt ordinarie taxa samt ett dokument med information om taxor och avgifter inom omsorgen om äldre och funktionshindrade. Den enskilde får även en inkomstförfrågan som är frivillig att besvara där inkomster och boendekostnader efterfrågas. Uppgifter från Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan inhämtas via verksamhetssystemet och behöver därför inte anges.

För att avgiftsberäkning ska kunna ske måste den enskilde svara på inkomstförfrågan. Inkomstförfrågan skickas ut då den enskilde första gången beviljats insatser och sedan en gång årligen. Den enskilde betalar då avgift utifrån det avgiftsutrymme som fastställs i beräkningen. Avgiften får uppgå högst till högkostnadsskyddet. Avgiftsbeslutet grundas på den enskildes inkomster, boendekostnad samt förbehållsbelopp med hänsyn tagen till eventuella individuella tillägg och/eller avdrag på minimibeloppet (förbehållsbelopp).

Ett avgiftsbeslut skickas ut till den enskilde där det framgår hur avgiften beräknats och hur den enskilde kan överklaga beslutet. Om inkomstuppgifter inte lämnas kan inte individuell beräkning av avgiftsutrymme ske och då fattas ett avgiftsbeslut på avgift enligt ordinarie taxa.

Om den enskilde inte är nöjd med kommunstyrelsens avgiftsbeslut kan detta enligt 16 kap. 3 § SoL överklagas genom förvaltningsbesvär.

Omräkningen av avgiften sker vanligtvis en gång per år pga. förändringar i prisbasbeloppet, inkomstförhållanden och boendekostnader. Om insatserna eller andra faktorer som påverkar avgiftens storlek förändras under året ska ett nytt avgiftsbeslut fattas.

Myndigheternas serviceskyldighet

Kommunstyrelsen ska enligt 6 § förvaltningslagen (FL) se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Kommunstyrelsen ska lämna den enskilde sådan hjälp att den enskilde kan ta tillvara sina intressen. Avgiftshandläggarna ska därmed informera den enskilde om gällande avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter. Det kan även innebära att ge upplysningar om hur man gör en ansökan, ge råd om vilka handlingar som behövs och hjälpa till att fylla i blanketter. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och kommunstyrelsens verksamhet. Hjälpen ska ges utan onödigt dröjsmål.

I serviceskyldigheten ingår också enligt 7 § FL att vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när sådana kan tas. Enligt 8 § FL ska även kommunstyrelsen, inom sitt verksamhetsområde, samverka med andra myndigheter. Det innebär också att i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.

Fullmakt

I det fall den enskilde saknar förmåga att föra sin egen talan skall fullmakt eller legal företrädare finnas.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Huvudprinciper i avgiftssystemet

Högekostnadsskydd för avgifter – tak för högsta avgiftsnivå

Riksdagen har beslutat om ett högekostnadsskydd, en maxtaxa, för vad olika insatser inom socialtjänst/vård och omsorg ska få kosta den enskilde. Maxtaxan är densamma i hela landet och gäller alla oavsett inkomst.

Avgiften för insatser inom ramen för hemtjänst i ordinärt och särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård enligt 17 kap. 8 § första stycket punkt 1 och 2 hälso- och sjukvårdslagen (HSL) får, enligt 8 kap. 5 § SoL punkt 1, per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 prisbasbelopp.

Högekostnadsskyddet ändras, vanligtvis en gång/år, i takt med att prisbasbeloppet ändras.

Högekostnadsskydd för avgift i särskilt boende – tak för högsta avgiftsnivå

För att hyreslagen¹ ska vara tillämplig vid en upplåtelse av bostad i särskilt boende måste det föreligga ett hyresförhållande. Arvidsjaur kommun upplåter bostad i särskilt boende enligt hyreslagen och upprättar skriftliga hyresavtal med den som beviljats särskilt boende.

För bostäder i särskilt boende som *inte* omfattas av hyreslagen, vanligtvis två- eller flerbäddsrumsrum, gäller en i socialtjänstlagen fastställd högsta avgift. I sådana bostäder får endast en boendeavgift tas ut, som enligt 8 kap. 5 § SoL punkt 2, per månad får uppgå till högst en tolfedel av 0,5539 prisbasbelopp. Boendeavgiften ska då behandlas som en avgift som därför ska jämkas om avgiftsutrymmet inte räcker till.

Bestämmelserna i hyreslagen är i normalfallet tillämpliga för boende i lägenhet eller eget rum i särskilda boendeformer. Förutsättningen är att den enskilde har ensam dispositionsrätt till ett utrymme och betalar ersättning för upplåtelser av detta utrymme. Upplåtelse av del i rum anses inte normalt sett utgöra ett hyresförhållande i hyreslagens mening².

Avgiftsutrymme

Då den enskilde svarat på inkomstförfrågan kan avgiftsberäkning ske och förbehållsbeloppet samt det individuella avgiftsutrymmet fastställas. Avgiftsutrymmet är, upp till maxtaxan, den summa som kommunen maximalt får ta ut i avgift, dvs. det utrymme den enskilde har att betala i avgift.

Om avgiftsutrymmet är 0 kr eller mindre tas ingen avgift ut.

Så här räknas avgiftsutrymmet ut:

+	Nettoinkomst per månad
+	Bostadstillägg/-bidrag
-	Boendekostnad/hyra per månad
-	Förbehållsbelopp per månad
=	Avgiftsutrymme i kronor/månad

¹ Med hyreslagen avses bestämmelserna i 12 kap. jordabalken (1970:994). Detta kapitel kallas ofta "hyreslagen" eftersom kapitlet är bildat genom att man helt enkelt fört in en äldre hyreslag som ett särskilt kapitel i jordabalken.

² Prop. 2000/01:149 s. 25.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Avgifter

Beslut om taxor och avgifter

Beslut om taxor och avgifter fattas av kommunfullmäktige. Beslut som kommunfullmäktige fattar kan överklagas genom kommunalbesvär enligt 13 kap. kommunallagen som är en laglighetsprövning av kommunala beslut.

Alla avgifter indexuppräknas årligen enligt gällande prisbasbelopp och bestämmelserna i antagna taxan utan att taxan tas upp på nytt för beslut i kommunfullmäktige. Uppgifter om prisbasbelopp, högstkostnadsskydd och förbehållsbelopp som behövs för den årliga indexuppräknings av avgifter tillhandahålls av Socialstyrelsen via årliga meddelandeblad.

Individuella avgiftsbeslut fattas av avgiftshandläggare på delegation av kommunstyrelsen. Avgiftsbeslut kan enligt 16 kap. 3 § SoL överklagas genom förvaltningsbesvär.

Avgifter inom högstkostnadsskyddet/maxtaxan

Högstkostnadsskyddet gäller för insatser i ordinärt boende, korttidsplats och särskilt boende. Avgiften för insatser inom ramen för hemtjänst i ordinärt och särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård får uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 prisbasbelopp.

Avgiften för hemtjänst i ordinärt boende tas ut beroende på omfattning. Hemtjänsttaxan är uppdelad i fem nivåer. Nivån fastställs individuellt genom biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen utifrån beräknade tider för beviljade insatser. Avgiften för de olika nivåerna beräknas procentuellt utifrån maxtaxan. Vissa avgifter, som t.ex. trygghetslarm, har ett fast pris.

Avgiften för hemtjänst i särskilt boende uppgår till högsta nivån i hemtjänsttaxan.

Avgifter utanför högstkostnadsskyddet/maxtaxan

Kostnader för mat, hyra samt el är inte att betrakta som avgift enligt socialtjänstlagen utan kostnader som är en del av förbehållsbeloppet. Kommunen är visserligen enligt socialtjänstlagen skyldig att via hemtjänst vid behov bistå den enskilde med matdistribution, dagligvaruinköp samt tillredning av måltider. Men enskildas utgifter för kost omfattas inte av högstkostnadsskyddet.

Avgiftsberäkning

För att genom individuell avgiftsberäkning kunna fastställa avgift krävs att kommunen har tillgång till nödvändiga inkomstuppgifter. Den enskilde lämnar uppgifterna genom att besvara inkomstförfrågan som skickas ut då den enskilde först beviljats insatser enligt socialtjänstlagen och sedan en gång årligen. Om den enskilde inte besvarar inkomstförfrågan kan inte avgiftsberäkning göras. Den enskilde får då betala avgift enligt ordinarie taxa.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

När den enskilde är ny har denne 21 dagar på sig att besvara inkomstförfrågan. Inkomstförfrågan kan besvaras på blanketten som den enskilde får via post eller via en e-tjänst på kommunens hemsida www.arvidsjaur.se. E-tjänsten kräver att den enskilde eller anhörig, god man etc. har e-legitimation. Har inte uppgifterna inkommit inom 21 dagar debiteras avgift enligt ordinarie taxa. Inkommer uppgifterna inom 21 dagar och en debitering hunnit ske enligt ordinarie taxa som överstiger den enskildes avgiftsutrymme ska rättning göras på kommande faktura.

Den enskilde kan frivilligt avstå från att lämna inkomstuppgifter för avgiftsberäkning och därigenom acceptera att betala avgift enligt ordinarie taxa. Det anges då i inkomstförfrågan.

Kommunen ska ändra en avgift och göra en ny avgiftsberäkning om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Det sker då förändring av beviljade insatser medför att omsorgsnivån och därmed även avgiften förändras.

Ny avgiftsberäkning kan också bli aktuellt exempelvis om inkomsterna ändras, boendekostnaden ändras, vid ändrat bostadstillägg/-bidrag eller pensionsstatus, om familjesituationen ändras genom t.ex. att den ena maken avlider eller flyttar till särskilt boende, om äktenskap eller partnerskap ingås eller upplöses, vid behov av högre eller lägre förbehållsbelopp. Den enskilde är skyldig att själv informera om ändrade förhållanden som sker under året och som kan påverka beräkningen av avgiften. Avgifterna kan även ändras generellt till följd av ett beslut i kommunfullmäktige om nya avgifter, ändrade avgiftsnivåer eller ändrade grunder för avgifterna. Sådana förändringar medför alltid en ny avgiftsberäkning och att ett nytt avgiftsbeslut skickas ut till den enskilde.

Årligen sker indexuppräknings av avgifterna efter årsskiftet i samband med att förändringar av prisbasbeloppet träder i kraft, vilket påverkar pensioner, förbehållsbelopp och högkostnadsskydd. Då görs också en ny inkomstförfrågan för ny avgiftsberäkning.

Avgiftsunderlag

För att fastställa nettointkomst ska en inkomstberäkning göras. Inkomstberäkningen bygger enligt 8 kap. 4 § SoL på tillämpning av socialförsäkringsbalkens inkomstberäkning för bostadstillägg/-bidrag, vilken i sin tur hänvisar till skatterättsliga bestämmelser om skattepliktig inkomst enligt inkomstskattelagen. Reglerna i lagen om bostadstillägg/-bidrag innehåller dock flera avvikelser från inkomstskattelagen. På samma sätt skiljer sig även beräkningen av bidragsgrundande inkomst enligt socialförsäkringsbalken (SFB) till vissa delar från inkomstberäkning enligt socialtjänstlagen. Exempelvis ska enligt socialtjänstlagen den enskildes förmögenhet inte påverka avgiften. Förmögenhet betraktas däremot vid beräkning av bostadstillägg/-bidrag enligt SFB.

Med avgiftsunderlag avses enligt 8 kap. 4 § SoL den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad. Inkomsten ska beräknas med tillämpning av 102 kap. 29 § punkt 1, 2, 4 och 5 SFB.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Vid inkomstberäkningen utgår man från de tre inkomstslagen *inkomst av tjänst*, *inkomst av näringsverksamhet* och *inkomst av kapital*. Den avgiftsgrundande inkomsten ska utgöras av nettoinkomst, dvs bruttoinkomst minus skatter (kommunal och statlig inkomstskatt och skatt på inkomst av kapital). Även vissa skattefria inkomster räknas som inkomst och ska tas med i avgiftsunderlaget. Allmänna avdrag i deklarationen påverkar inte avgiftsberäkningen. Privaträttsliga underhållsavtal påverkar inte heller avgiften.

Inhämtning av inkomstuppgifter

Inkomstuppgifter från Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan hämtas månadsvis, samt vid behov, via verksamhetssystemet. Andra inkomster, t.ex. tjänstepension (KPA, SPV, Alecta, AMF m.fl.), lön, utlandspension och ränteinkomster, måste den enskilde själv lämna in genom att besvara inkomstförfrågan.

Inkomstuppgifter för avgiftsberäkning kan när som helst lämnas in till kommunen. Den enskilde får då ett avgiftsbeslut utifrån sitt avgiftsutrymme. Avgiftsbeslutet gäller från och med den månad inkomstuppgifterna lämnats in.

Den enskilde är skyldig att lämna nya uppgifter vid förändrade inkomster och/eller boendekostnader.

Efter årsskiftet i samband med förändring av prisbasbelopp som påverkar pensioner, förbehållsbelopp och högkostnadsskydd skickas alltid en ny inkomstförfrågan ut.

Inkomster som är avgiftsgrundande

Som inkomster räknas inkomster av tjänst, näringsverksamhet och kapital, dvs. skattepliktiga inkomster. Inkomsten beräknas före skatt. Även vissa skattefria inkomster räknas som inkomst och ska tas med i avgiftsunderlaget.

Inkomst av tjänst

Som inkomst av tjänst räknas:

- Lön och naturaförmåner (kostförmån, bilförmån, bostadsförmån) i anställning
- Utbetalningar från privata pensionsförsäkringar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, rehabiliteringspenning och sjuklön
- Föräldrapenning
- Omvårdnadsbidrag
- Arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd
- Skattepliktig del av vårdbidrag
- Ersättningar från avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS)
- Livränta och liknande periodiska inkomster (arbetsskadelivränta och skattepliktig del av yrkesskadelivränta)
- Pension (garantipension, tilläggspension, premiepension, efterlevandepension, tjänstepension, ersättningar från privata pensionsförsäkringar m.fl.)
- Periodiskt understöd från före detta make eller maka



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Inkomst av näringsverksamhet

Inkomst av näringsverksamhet ska beräknas enligt inkomstskattelagen. Som inkomst av näringsverksamhet räknas inkomst från enskild firma, enkelt bolag eller handelsbolag. Det är dock endast *uppskattat överskott* som ska ingå i den avgiftsgrundande inkomsten. Beräkningen avser framtida inkomster av näringsverksamhet som den enskilde kan antas få under det närmaste året, fördelade med lika belopp per månad. Vid en uppskattning av framtida inkomster tas uppgifter från tidigare års inkomstdeklaration som grund för beräkning av den avgiftsgrundande inkomsten.

Näringsverksamhet är en verksamhet som bedrivs självständigt, varaktigt och i vinstsyfte. Vid näringsverksamhet i form av enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag är den person som bedriver verksamheten skattskyldig för inkomst av näringsverksamhet. Som inkomst av näringsverksamhet räknas alla ersättningar som har anknytning till verksamheten, t.ex. vid försäljning av varor, tjänster och inventarier. Det kan även vara avkastning på tillgångar. Förutom ersättning i form av pengar, räknas även ersättning i form av varor, tjänster eller annat.

Till näringsverksamhet räknas även innehav av näringsfastighet och bostadsrätt som inte är privatbostad samt innehav och avyttring av rätt att avverka skog.

Som inkomst av näringsverksamhet räknas t.ex.:

- Lön och arvode för delägare i enkelt bolag, handelsbolag och kommanditbolag
- Privata uttag från verksamheten i form av varor och tjänster
- Bilförmån och bostadsförmån
- Näringsbidrag (i vissa fall)
- Försäkringsersättning om det är en kompensation för utebliven intäkt
- Sjukpenning som grundas på inkomst av näringsverksamhet
- Hyror, hyrestillägg och bostadsförmån för näringsfastighet

Skatteavdrag på inkomst av tjänst och näringsverksamhet

Samtliga inkomster av tjänst och näringsverksamhet läggs samman och skatt dras enligt skattetabell 36 för Arvidsjaur kommun. Aktuell skattetabell inläses i verksamhetssystemet årligen efter varje årsskifte. Vilken kolumn i skattetabell 36 som är aktuell för en enskild inkomst avgörs dels av om inkomsten är pensionsgrundande, dels av om den ger rätt till jobbskatteavdrag (detta görs automatiskt i verksamhetssystemet utifrån i vilket fält den enskilde inkomsten är registrerad).

Arbetsgivare gör skatteavdrag vid varje utbetalningstillfälle. På inkomst som är huvudinkomst görs skatteavdrag enligt tabell eller enligt beslut från Skatteverket. På ersättningar som inte är huvudinkomst görs skatteavdrag med 30 %. Skatteavdrag ska göras om den sammanlagda ersättningen till arbetstagare beräknas bli lägre än 1 000 kronor under året.

För inkomst av tjänst eller näringsverksamhet dras skatt enligt kolumn 1 i skattetabell 36. Det avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 65 år. Tabellen ska tillämpas oavsett om allmän pensionsavgift ska betalas eller inte.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

För aktivitets- och sjukersättning dras skatt enligt kolumn 4 i skattetabell 36. Det avser sjuk- och aktivitetsersättning som betalas ut till den som vid årets ingång inte fyllt 66 år. Allmän pensionsavgift ska inte betalas. Inkomsten ger inte rätt till förhöjt grundavdrag eller jobbskatteavdrag. Inkomsten ger rätt till skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning.

För pensioner till äldre dras skatt enligt kolumn 2 i skattetabell 36. Det avser pensioner och andra ersättningar till den som vid årets ingång fyllt 66 år, förutsatt att ersättningen inte utgör underlag för allmän pensionsavgift och inte ger rätt till jobbskatteavdrag.

För pensioner till yngre dras skatt enligt kolumn 6 i skattetabell 36. Det avser pensioner och andra ersättningar till den som vid årets ingång inte fyllt 66 år, förutsatt att ersättningen inte utgör underlag för allmän pensionsavgift och inte ger rätt till jobbskatteavdrag.

Inkomst av kapital

Som inkomst av kapital räknas:

- Ränteinkomster (bankmedel, obligationer och andra fordringar)
- Utdelning (på aktier och andelar)
- Kapitalvinster vid försäljning av tillgångar (fastighet, bostadsrätt, aktier, andelar i aktiefonder eller blandfonder och lös egendom)
- Ersättning vid uthyrning av privatbostad

Alla typer av utdelningar, räntor och vinster som är skattepliktiga utgör inkomst av kapital. De skattepliktiga kapitalinkomster som ska ligga till grund för avgiftsberäkningen ska baseras på den faktiska inkomsten per den 31 december föregående år. Det framgår av den enskildes deklaration vad som är kapitalinkomster.

Ett eventuellt underskott av kapital minskar inte avgiftsunderlagets storlek, utan ska behandlas som att kapitalinkomst saknas.

Förmögenhet påverkar *inte* avgiftsunderlagets storlek.

Skatteavdrag på inkomst av kapital

Från summan dras 30 % skatt och nettosumman fördelas med lika belopp per månad (detta görs automatiskt i verksamhetssystemet).

Skattefria ersättningar som medräknas

Vissa skattefria ersättningar räknas också som inkomst och tas med i avgiftsunderlaget. Det gäller:

- Pensioner, livräntor och arbetsinkomster från länder utanför EU som undantas från skatteplikt i Sverige
- Rekryteringsbidrag, etableringsersättning
- Ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS) för sjukfall som inträffat före 1991

Även särskilt bostadstillägg enligt 102 kap. 26 § SFB, bostadsbidrag enligt 96-98 kap. SFB och boendetillägg enligt 103 a-103 e kap. SFB ska räknas som inkomst i avgiftsunderlaget. I de fall den enskilde har ansökt men ännu inte fått beslut om bostadstillägg/-bidrag kan detta inte medräknas i avgiftsunderlaget.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Inkomster som inte är avgiftsgrundande

Inkomster som inte tas med vid inkomstberäkningen och avgiftsunderlaget är:

- Barnbidrag
- Barns inkomster eller barns avkastning på förmögenhet
- Bistånd i form av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen
- Merkostnadsersättning
- Assistansersättning
- Underhållsstöd och underhållsbidrag
- Äldreförsörjningsstöd
- Ersättningar som betalas ut från kapitalförsäkringar

Inkomstpensionstillägget som infördes i september 2021 som ett tillägg till allmän pension ska inte beaktas när avgiftsunderlaget enligt 8 kap. 4 § SoL beräknas.¹

Beräkning av inkomst vid utmätning och skuldsanering

Vid utmätning eller skuldsanering ser Kronofogdemyndigheten till att den enskilde förbehålls utrymme att kunna betala sin avgift för hemtjänst eller andra insatser till kommunen. Den enskildes beräknade inkomst före utmätning av lön eller skuldsanering hos Kronofogdemyndigheten ska följaktligen ligga till grund för avgiftsberäkningen.

Bostadstillägg/-bidrag

Den enskilde förutsätts söka de bidrag som denne kan ha rätt till, t.ex. bostadstillägg/-bidrag, eftersom detta har stor betydelse för den slutliga avgiften.

Om den enskilde beviljas bostadstillägg/-bidrag får kommunen kännedom om det då inkomstuppgifter hämtas hos Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan. Bostadstillägget/-bidraget räknas då med i avgiftsunderlaget.

Avgiftshandläggaren informerar brukare om att söka bostadstillägg samt kan vid behov vara behjälplig vid ansökan.

Mer information om bostadsbidrag finns på www.forsakringskassan.se och om bostadstillägg på www.pensionsmyndigheten.se

Inkomstuppgifter lämnas inte

Om den enskilde inte besvarar inkomstförfrågan eller anger i inkomstförfrågan att denne inte vill lämna inkomster och därigenom accepterar att betala enligt ordinarie taxa, sker ingen avgiftsberäkning. Den enskilde får då ett avgiftsbeslut om avgift enligt ordinarie taxa.

¹ Socialstyrelsens meddelandeblad nr 6/2021 Uppgifter för beräkning av avgifter inom äldre- och funktionshinderområdet år 2022



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Avgiftsberäkning för olika hushållstyper

Ensamboende

Samtliga inkomster, tillgångar och utgifter enligt ovan ligger till grund för avgiftsberäkning.

Makar och registrerade partner

Makars¹ inkomster ska slås samman och delas på två. Om makarna är sammanboende delas boendekostnaden mellan makarna.

Om makarna inte är sammanboende beräknas boendekostnaderna var för sig. Inkomsterna ska slås samman och delas på två. Om det är förmånligare för den enskilde räknas endast den egna inkomsten.

Sammanboende

För sammanboende beräknas inkomsterna var för sig, då det inte finns någon lagstadgad underhållsskyldighet dem emellan, men boendekostnaden delas.

Övrigt angående avgiftsberäkning för ensamboende

För ensamboende ska minimibeloppet enligt 8 kap. 7 § punkt 1 SoL för ensamstående användas.

Övrigt angående avgiftsberäkning för makar och registrerade partner

Huvudregeln är att makars inkomster läggs samman och fördelas med lika belopp för var och en av makarna. Det finns dock ett undantag från denna regel i avgiftssystemet som gäller när makarna inte är sammanboende. I dessa fall ska inkomsten beräknas på det sätt som är mest förmånligt för den enskilde. Verksamhetssystemet väljer automatiskt det förmånligaste för den enskilde. Det framgår av 8 kap. 4 § andra stycket SoL att kommunen kan beräkna inkomsten på ett sätt som är mer fördelaktigt för den enskilde under förutsättning att det sker i enlighet med likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen².

För den med lägst inkomst blir det mest förmånligt att beräkna avgiften på enbart dennes inkomst. För den med högst inkomst blir det istället mest förmånligt att inkomsten läggs samman med make/makas inkomst och delas med två.

Så länge makarna är sammanboende ska minimibeloppet enligt 8 kap. 7 § punkt 2 SoL för sammanboende makar och sambor användas. Om makarna bor på olika håll och därmed inte är sammanboende ska istället minimibeloppet för ensamstående användas. Makar som bor var och en för sig i separata hushåll kan ansöka om pension och bostadstillägg som för ensamstående.

Övrigt angående avgiftsberäkning för sammanboende

Sambors inkomster räknas alltid var för sig.

För sambor ska minimibelopp enligt 8 kap. 7 § punkt 2 SoL för sammanlevande makar och sambor användas.

¹ Med makar avses, genomgående i hela dokumentet, även registrerade partners.

² JP Socialnet (mer info se hänvisningar)



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Förbehållsbelopp

Med förbehållsbelopp avses det belopp som den enskilde ska förbehållas av sina egna medel innan individuell avgift fastställs. Den enskildes förbehållsbelopp består enligt 8 kap. 7 § SoL av ett minimibelopp och dennes boendekostnad. Kommunen ska bestämma den enskildes förbehållsbelopp genom att beräkna den enskildes levnadskostnader, utom boendekostnaden, med ledning av det lagstadgade minimibeloppet. Boendekostnaden ska beräknas för sig och läggas till minimibeloppet.

Förbehållsbeloppet = minimibeloppet + den faktiska boendekostnaden

Syftet med förbehållsbelopp är att skydda äldre och personer med funktionsnedsättning från alltför höga avgifter och att dessa grupper ska få behålla en lägsta nivå av egna medel, som ska räcka till nödvändiga och normala levnadskostnader. Observera att förbehållsbelopp kan bli högre eller lägre än det lagstadgade minimibeloppet på grund av olika särregler i lagstiftningen.

Reglerna om förbehållsbelopp syftar inte till att införa ett enhetligt förbehållsbelopp för alla, utan att garantera den enskilde en viss miniminivå på förbehållsbeloppet. Det finns inte något hinder för en kommun att fastställa ett högre belopp än det lagstadgade minimibeloppet, under förutsättning att det sker inom ramen för likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunlagen.

Det är viktigt att kommunernas avgiftssystem är utformade så att den enskilde kan få information om dels vilka poster som ska finansieras via förbehållsbeloppet, dels vad som ingår i den avgift denne betalar för hemtjänst i ordinärt eller särskilt boende. Den enskilde måste också ha möjlighet att bedöma om nivån på förbehållsbeloppet är rätt med hänsyn till dessa förutsättningar.

När avgifterna fastställs skall kommunen enligt 8 kap. 6 § SoL dessutom försäkra sig om att den enskildes make/maka eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation. Även när den ena maken flyttar till ett särskilt boende ska det vara möjligt för den andra att bo kvar i den gemensamma bostaden med rimliga privatekonomiska villkor.

Tvåpersonshushåll har alltid två förbehållsbelopp.

Minimibelopp

Minimibeloppets nivå bestäms utifrån prisbasbeloppet som årligen fastställs av regeringen.

Minimibeloppet ska enligt 8 kap. 7 § SoL, om inte annat följer av 8 kap. 8 § SoL, alltid utgöra, per månad, lägst en tolfedel av

- 1,4789 prisbasbelopp för ensamstående eller
- 1,2066 prisbasbelopp för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Minimibeloppet är ett lagstadgat lägsta belopp som den enskilde har rätt till för personligt bruk. Minimibeloppet är baserat på Konsumentverkets referensvärden för skäliga levnadskostnader för innevarande år. De skäliga levnadskostnaderna omfattar de varor och tjänster som hushållen vanligen behöver för att klara vardagens behov. På Konsumentverkets hemsida finns mer information om beräkningarna och de olika utgiftsposterna, läs mer här <https://www.konsumentverket.se/om-konsumentverket/var-verksamhet/privatekonomi/kostnadsberakningar/>



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Om makar lever i skilda hushåll, t.ex. när den ena maken har flyttat till särskilt boende, ska de betraktas som ensamstående¹.

Minimibeloppet kan höjas eller sänkas under vissa omständigheter. Då görs en individuell prövning av förbehållsbeloppet.

Minimibelopp för äldre

Vid beräkning av avgift för person som är 61 år och äldre tillämpas det i 8 kap. 7 § SoL lagstadgade lägsta minimibeloppen.

Minimibelopp för yngre personer med funktionsnedsättning

Yngre personer med funktionsnedsättning har i vissa fall särskilda kostnader för bosättning och familjebildning. Enligt förarbetena till socialtjänstlagens avgiftsbestämmelser bör levnadskostnader för yngre person med funktionsnedsättning, efter en individuell prövning, beräknas till en nivå som överstiger minimibeloppet med upp till 10 %². För personer yngre än 61 år är därmed minimibeloppet 10 % högre.

Kostnadsposter i minimibeloppet

Minimibeloppet är ett lagstadgat lägsta belopp som den enskilde har rätt till för personligt bruk. I 8 kap. 7 § tredje stycket SoL räknas de kostnadsposter upp som minimibeloppet är beräknade att täcka. Posterna är av generell karaktär. Uttrycket normalkostnader används för att markera att det är fråga om schabloniserade kostnader, som i huvudsak grundar sig på Konsumentverkets beräkning för hushållsbudget. Det är Konsumentverkets referensvärden för levnadskostnader för innevarande år.

I det lagstadgade minimibeloppet ingår normala levnadskostnader enligt följande:

- Livsmedel, alla måltider
- Kläder och skor
- Fritid
- Hygien
- Dagstidning och telefon
- Hemförsäkring
- Öppen hälso- och sjukvård
- Tandvård
- Hushållsel
- Förbrukningsvaror
- Resor
- Möbler och husgeråd
- Läkemedel

¹ Prop. 2000/01:149 s. 58.

² Prop. 2000/01:149 s. 41.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

När det gäller livsmedel är denna post inte beräknad att täcka kostnaden för måltider som den enskilde köper via hemtjänsten i ordinärt eller särskilt boende. Posterna dagstidning och telefon avser att täcka kostnader för en prenumeration på en daglig tidning samt abonnemangs- och samtalsavgifter för telefon. Posten tandvård är beräknad att täcka kostnaden för en årlig tandundersökning samt mindre omfattande behandlingsåtgärder. Med resor avses kostnader för lokala resor med kollektivtrafik, inklusive färdtjänst och sjukresor.¹

Några merkostnader på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning ingår inte i Konsumentverkets referensvärden för levnadskostnader.

Individuell prövning av minimibeloppet

Minimibeloppet kan enligt 8 kap. 8 § SoL höjas eller minskas under vissa omständigheter. I det fall den enskilde har varaktiga merkostnader som inte ryms inom minimibeloppet skall kommunen ta hänsyn till detta i en individuell prövning av schablonbeloppet, dvs. höja minimibeloppet. I det fall den enskilde har poster som t.ex. ingår i boendet så kan minimibeloppet minskas motsvarande.

Höjning av minimibeloppet (individuellt tillägg)

Det kan finnas särskilda omständigheter när den enskilde har fördyrade levnadskostnader inom ramen för de poster som det lagstadgade minimibeloppet ska täcka. Det kan också förekomma att den enskilde därutöver, av olika skäl, har andra levnadskostnader än dessa. Enligt 8 kap. 8 § första stycket SoL ska en kommun höja minimibeloppet i skälig omfattning under förutsättning att:

- Kostnaden är av den karaktären att de bör tillgodoses inom ramen för minimibeloppet.
- Kostnaden har en varaktig karaktär.
- Kostnaden avser ett inte oväsentligt belopp.

När den enskilde besvarar inkomstförfrågan kan denne lämna uppgifter och ansöka om sådana andra fördyrade levnadskostnader. Kostnaderna ska kunna styrkas genom kvitton, intyg eller andra handlingar. Kammarrätten i Stockholm har i en dom den 30 juni 2011, mål nr 3186-11, framhållit kommunens utredningsskyldighet i sammanhanget. Nämner den enskilde att denne pga. exempelvis hälsoskäl har ökade kostnader inträder utredningsskyldigheten². Uppgifterna om de individuella behoven måste dock den enskilde själv bidra med³.

Utgångspunkten bör vara att kostnaden i vart fall uppgår till ett par hundra kronor per månad. Med en kostnad av varaktig karaktär förstås en kostnad som är regelbundet återkommande under i vart fall större delen av året. Däremot behöver den inte återkomma årsvis⁴. Tillfälliga merkostnader eller regelbundet återkommande kostnader av mindre storlek ska alltså inte berättiga den enskilde till ett högre minimibelopp.

¹ JP Socialnet

² JP Socialnet.

³ Prop. 2000/01:149 s. 60.

⁴ Prop. 2000/01:149 s. 59.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Som exempel på fördyrade levnadskostnader kan nämnas:

- Fördyrad kost, exempelvis pga. att maten tillhandahålls via hemtjänst i ordinärt eller särskilt boende eller i dagverksamhet eller pga. att brukaren är yngre och därför av det skälet normalt har en högre kostnad för sin matkonsumtion.
- Äldre och funktionsnedsatta personers familje- och arbetssituation, t.ex. underhållskostnader för minderåriga barn, arbetsresor samt andra kostnader som behövs för en familjs underhåll.
- Fördyrade kostnader för resor, t.ex. arbets- och sjukresor.
- Kostnader till följd av funktionsnedsättning, bl.a. för rehabilitering/habilitering inklusive resor (om detta inte täcks av handikappersättning).
- Yngre funktionsnedsatta personers rätt till fritidsaktiviteter som är naturliga för yngre personer.
- Yngre funktionsnedsatta personers behov av medel för bosättning, familjebildning etc.
- Kostnader för god man eller förvaltare.¹

Kommunen bör också beakta kostnader som följer av andra aktiviteter eller ändamål som den enskilde av olika anledningar inte kan eller bör avstå ifrån².

Hänsyn tas inte till lånekostnader och räntor (annat än vid beräkning av boendekostnader).

Om den enskilde genom bidrag eller annan förmån redan har kompenserats för en viss merkostnad, exempelvis genom handikappersättning, har den enskilde inte behov av en höjning av miniminivån. Kommunen är då inte skyldig att höja den i 8 kap. 7 § andra stycket SoL angivna nivån på minimibeloppet³.

Vad gäller fördyrad kost pga. specialkost har Konsumentverket även kostnadsberäkningar för glutenfri kost, laktosfri kost och mjölkproteinfri kost på sin hemsida.

Individuellt tillägg vid fördyrad kost som tillhandahålls via hemtjänsten i ordinärt boende samt för mat som tillhandahålls i särskilt boende ges automatiskt i verksamhetssystemet för de personer som bor i särskilt boende.

I de fall den enskilde betalar arvode för god man eller förvaltare ges ett individuellt tillägg till minimibeloppet. Det är inte alltid givet att den enskilde som har en god man eller förvaltare har en kostnad för det. Kostnaden för att ha god man eller förvaltare kan också variera. Kostnaden beror på hur mycket hjälp den enskilde får och vilka av delarna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person som ingår. Det är enligt 12 kap. 16 § föräldrabalken (1949:381) överförmyndaren som bestämmer i vilken mån arvode och ersättning ska betalas av den enskilde förutsatt att den enskildes inkomst överstiger 2,65 prisbasbelopp eller att den enskilde har tillgångar som överstiger 2 prisbasbelopp.

¹ JP Socialnet.

² JP Socialnet.

³ Prop. 2000/01:149 s. 59.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Arvodet debiteras i efterhand, året efter att den gode mannen eller förvaltaren utfört sitt uppdrag, och kan även inkludera kostnadsersättning och sociala avgifter. I de fall den enskilde inte betalar något arvode ges inget individuellt tillägg till minimibeloppet när förbehållsbeloppet fastställs. Den enskilde får uppge om denne har kostnad för god man eller förvaltare i inkomstförfrågan.

Höjning av minimibeloppet beviljas för högst ett år, varefter omprövning ska ske. Detta görs i samband med den årliga indexuppräknings av avgiften. Omprövningen kan även ske under löpande kalenderår om förhållande som påverkar avgiften förändras.

Minskning av minimibeloppet (individuellt avdrag)

Minimibeloppet får enligt 8 kap. 8 § andra stycket SoL i vissa fall fastställas till en lägre nivå. Det inträffar när sådana poster som ska täckas av minimibeloppet ingår i avgiften för hemtjänst eller i avgiften/hyran för särskilt boende eller posten tillhandahålls kostnadsfritt. Bestämmelsen är fakultativ, dvs. kommunen får men måste inte sänka nivån, dock gäller här att kommunen måste beakta likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen¹. Om kostnadsposten som föranleder minskningen ingår i Konsumentverkets beräkningar för hushållsbudget så bör minskningen baseras på deras beräkningar. Det beror på att även den schablonmässiga delen av minimibeloppet i huvudsak grundas på Konsumentverkets beräkningar.²

För personer i särskilt boende ska en generell minskning av förbehållsbeloppet göras med sådana kostnadsposter som ingår i hyra och avgifter. Till dessa hör följande saker:

- Hushållsel
- Förbrukningsvaror
- Nyttjande av viss utrustning, hjälpmedel, husgeråd etc.

Minskning av förbehållsbelopp för sådana poster görs automatiskt i verksamhetssystemet för de som bor i särskilt boende.

I inkomstförfrågan får den enskilde som bor i ordinärt boende ange om hushållsel ingår i hyran.

Minskning av minimibeloppet för hushållsel görs då med samma beräkningsregler som Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan använder, dvs. med en bestämd summa per kvadratmeter boendeyta³.

Boendekostnad

Förbehåll för boendekostnad

Boendekostnaden är enligt 8 kap. 7 § SoL, vid sidan om det schabloniserade minimibeloppet, en del av den enskildes förbehållsbelopp. Tanken med att den enskilde också har rätt att förbehålla sig kostnaden för sitt boende är att den enskilde inte ska tvingas flytta från sitt egna hem pga. höga avgifter. Då boendekostnaden har stor betydelse för den enskildes avgift är det viktigt att uppgift om boendekostnaden stämmer.

¹ JP Socialnet.

² Prop. 2000/01:149 s. 40-41.

³ Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2023:4) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Uppgift om hyra och bostadstillägg/-bidrag fås vid inkomsthämtning, som sker månadsvis samt vid behov, från Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan för de som har bostadstillägg och bostadsbidrag. Eftersom inte alla har bostadstillägg/-bidrag får därför den enskilde uppge sin boendekostnad i inkomstförfrågan. Om den enskilde har uppgett en högre boendekostnad än den boendekostnad som kommer från Pensionsmyndigheten/Försäkringskassan så används den enskildes uppgifter eftersom det kan hända att den enskilde inte hunnit meddela förändrad boendekostnad till Pensionsmyndigheten/Försäkringskassan ännu.

Om den enskilde får bostadstillägg, särskilt bostadstillägg, bostadsbidrag eller boendetillägg skall detta räknas in i avgiftsunderlaget och inte beaktas vid fastställande av boendekostnad.

Boendekostnaden fördelas lika mellan den enskilde och övriga personer (make/maka, sambo eller andra vuxna personer) som delar bostad¹. Boendekostnad får endast tas upp för bostad som stadigvarande är bebodd av den enskilde.

Beräkning av boendekostnad

Boendekostnaden ska beräknas för sig och läggas till minimibeloppet.

Vid beräkning av den enskildes boendekostnad tillämpas Pensionsmyndighetens regler för bostadstillägg för pensionärer m.fl. Vid beräkning av kostnader för uppvärmning av bostad och vatten samt övrig drift tillämpas det schablonbelopp som Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan använder². Om den enskilde vill ha sin faktiska boendekostnad individuellt beräknad ska underlag på kostnaderna lämnas till avgiftshandläggaren.

De faktiska boendekostnaderna kan dock behöva uppskattas schablonmässigt i de fall utredningen om kostnadernas storlek saknas eller framstår som ofullständig eller illa underbyggd. Ingenting hindrar att kommunstyrelsen vid en sådan uppskattning söker ledning från andra områden än socialtjänsten, såsom t.ex. föreskrifter från Pensionsmyndigheten/Försäkringskassan i relevanta delar. Socialtjänstlagen ger dock inte stöd för att bestämma boendekostnaderna till vissa generella belopp, utan uppskattningen måste ta sikte på den enskildes individuella situation³.

Som huvudregel ingår all uppvärmning av bostad och vatten i hyran eller månadsavgiften, medan kostnaden för hushållsel normalt inte ingår. Undantag från denna huvudregel förekommer och det är då nödvändigt att ta hjälp av Pensionsmyndighetens schablonbelopp⁴ för att beräkna den enskildes boendekostnad.

För **hyrd bostad** gäller att boendekostnaden är lika med hyra inkl. värme, men med avdrag för el, avgift till hyresgästförening och abonnemang på TV-kanaler och internet om sådana poster ingår i hyran.

¹ Prop. 2000:01/149 s. 58.

² Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2023:4) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad.

³ RÅ 2008 ref. 28.

⁴ Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2023:4) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

För **lägenhet med bostadsrätt** är boendekostnaden lika med årsavgiften inkl. värme, men med avdrag för abonnemang på TV-kanaler och internet om sådana poster ingår i årsavgiften. Till boendekostnaden läggs också 70 % av räntekostnaden för eventuellt lån på bostadsrätten.

För **eget enfamiljshus** beräknas kostnaden för uppvärmning och drift efter en fast summa per kvadratmeter enligt Pensionsmyndigheten schablon¹. Dessutom medräknas 70 % av räntekostnaden för lån på fastigheten, 70 % av eventuell tomträttsavgift (hyra för tomtmark) samt kommunal fastighetsavgift. Månadskostnad = schablon x antal kvadratmeter/12.

För **eget tvåfamiljshus** beräknas boendekostnaden på samma sätt som för enfamiljshus, men minskat med hyresintäkter för den uthyrda lägenheten.

För **jordbruksfastighet** beräknas driftskostnader och lånekostnader för fastighetens bostadsbyggnad enligt samma grunder som för enfamiljshus. Fastighetsavgift beräknas på den del av taxeringsvärdet som avser bostadsbyggnad, dock högst 0,75 % av bostadsbyggnadsvärdet och tomtmarkvärdet.

För **bostad i särskilt boende** beräknas boendekostnaden på samma sätt som för hyrd bostad ovan.

Vid beräkning av faktisk boendekostnad måste man enligt Högsta förvaltningsdomstolen inräkna "alla sådana löpande kostnader som normalt drabbar en fastighetsägare, inbegripet mindre reparationer och normalt underhåll av fastigheten"².

Dubbel boendekostnad

Dubbel bosättning brukar uppstå när den enskilde flyttar. Den enskilde bör under en rimlig övergångsperiod efter flytt till särskilt boende ha rätt att förbehålla sig medel för boendekostnaden för den tidigare bostaden³. Boendekostnader för två bostäder pga. dubbel bosättning medges därför upp till tre månader för att ge tid att avveckla fastighet eller bostadsrätt eller under uppsägningstid för hyresrätt. Detta under förutsättning att den enskilde har kvar bostaden, betalar för den samt att den inte används av annan. Den enskilde ska ansöka om detta. Kammarrätten i Sundsvall har i en dom ansett att den rimliga övergångstiden borde vara just tre månader (Kammarrätten i Sundsvall, dom den 22 augusti 2005, mål nr 2064-04). Detta överensstämmer med den "normala" uppsägningstiden för bostäder enligt hyreslagen. Enligt 12 kap. 5 § jordabalken kan ett hyresavtal för bostad sägas upp att gälla vid det månadsskifte som inträffar närmaste efter tre månader från uppsägningen. Längre uppsägningstid kan dock ha avtalats.

¹ Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2023:4) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad.

² RÅ 2008 ref. 28.

³ Prop. 2000:01/149 s.58.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Avgiftsutrymme

Genom att lägga ihop minimibeloppet, med eventuellt individuellt tillägg respektive avdrag, och boendekostnaden får man fram den enskildes förbehållsbelopp. Förbehållsbeloppet dras sedan av från den sammanlagda inkomsten efter skatt inklusive eventuellt bostadstillägg/-bidrag. Den återstående summan utgör den enskildes avgiftsutrymme och bestämmer vilken avgift som kan tas ut.

Om avgiftsutrymmet är mindre än avgiften reduceras avgiften till den nivå som avgiftsutrymmet tillåter. Om avgiften reduceras och den enskilde inte har sökt bostadstillägg/-bidrag uppmanas denne att göra det.

Kostnader för mat, hyra samt el är inte att betrakta som avgift enligt socialtjänstlagen, sådana kostnader får den enskilde betala oavsett avgiftsutrymme.

Kommunen kan inte ta ut högre avgifter än det lagstadgade högkostnadsskyddet även om den enskilde har ett större avgiftsutrymme.

Beräkning av avgiftsutrymme

AVGIFTSUNDERLAG

+	Nettoinkomst per månad
+	Nettoinkomst av kapital per månad
+	Ev. bostadstillägg/-bidrag
+	Ev. andra skattefria inkomster
=	Avgiftsunderlag

FÖRBEHÅLLSBELOPP

+	Minimibelopp
+	Ev. individuellt tillägg
-	Ev. individuellt avdrag
+	Boendekostnad
=	Förbehållsbelopp

AVGIFTSUTRYMME

+	Avgiftsunderlag
-	Förbehållsbelopp
=	Avgiftsutrymme

Inget eller negativt avgiftsutrymme

Om det sammanlagda förbehållsbeloppet (inkl. boendekostnad) överstiger den enskildes nettoinkomster uppstår ett så kallat **negativt avgiftsutrymme**. I de fall den enskilde har 0 kr i avgiftsutrymme, eller negativt avgiftsutrymme, kan ingen avgift tas ut och avgiften reduceras helt.

Ett negativt avgiftsutrymme betyder i praktiken att den enskilde inte har tillräckliga medel för att uppnå det fastställda förbehållsbeloppet. Många har så låga inkomster eller höga kostnader att de inte kan betala avgift för erhållna insatser och samtidigt garanteras sitt förbehållsbelopp. En del personer har inte sitt förbehållsbelopp kvar trots att avgiften reduceras helt.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Reglerna om minimibeloppet ger inte kommunerna någon ytterligare skyldighet gentemot enskilda utöver vad som är möjligt att åstadkomma inom ramen för tillämpningen av avgiftsreglerna. En kommun har t.ex. inte skyldighet att betala ut medel till en enskild för att denne ska kunna uppnå i lagen angivna lägsta nivån för minimibeloppet¹. Socialutskottet framhåller att kommunen i dessa fall har en skyldighet att informera om möjlighet att ansöka om försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen för att därigenom kunna uppnå en skälig levnadsnivå². Den enskilde uppmanas att söka bostadstillägg hos Pensionsmyndigheten eller bostadsbidrag hos Försäkringskassan om denne inte gjort det.

Avgiftsbeslut

När avgiftsberäkningen är klar fastställs avgiften för den enskilde. Avgiftshandläggaren fattar då ett avgiftsbeslut enligt 8 kap. 2-9 §§ SoL på delegation av kommunstyrelsen. Avgiftsbeslutet registreras i verksamhetssystem och ett dokument för avgiftsbeslut skapas som skickas till den enskilde. Avgiftsbeslut ska fattas i samtliga ärenden som rör avgiftsbelagda insatser enligt socialtjänstlagen. Den enskilde ska alltid få ett beslut om sin individuella avgift.

Den enskilde kan enligt 16 kap. 3 § SoL överklaga avgiftsbeslutet genom förvaltningsbesvär.

Avgiftsbeslut efter avgiftsberäkning

I avgiftsbeslutet som skickas till den enskilde efter avgiftsberäkning framgår beräkning av avgiftsunderlag, förbehållsbelopp inkl. boendekostnad, fastställt avgiftsutrymme samt den fastställda avgiften. Beslutet innehåller också information om hur den enskilde går tillväga för att överklaga beslutet.

Avgiftsbeslut utan avgiftsberäkning

Om den enskilde inte har besvarat inkomstförfrågan, eller valt att inte lämna inkomster och därigenom accepterar att betala enligt ordinarie taxa, sker ingen uträkning av avgiftsunderlag, förbehållsbelopp och avgiftsutrymme. Den enskilde får då ett avgiftsbeslut om avgift enligt ordinarie taxa. I avgiftsbeslutet framgår på vilka grunder beslutet fattats, den enskildes avgift enligt ordinarie taxa samt information om hur beslutet kan överklagas.

Den enskilde kan när som helst lämna inkomstuppgifter för avgiftsberäkning och då få ett nytt avgiftsbeslut. Beslutet gäller då från och med den månad uppgifterna inkommit. Kammarrätten i Stockholm har i dom den 25 oktober 2016, mål nr 9429-15, konstaterat att socialtjänstlagen inte innebär någon skyldighet för kommunerna att ändra en avgift retroaktivt, utan endast från den månad underlaget kommit in³.

¹ Prop. 2000/01:149 s. 19.

² Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU3 Avgifter inom äldre- och handikappomsorg.

³ JP Socialnet.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Rättelse av felaktiga avgiftsbeslut

Enligt 38 § förvaltningslagen (FL) ska en myndighet som har meddelat ett beslut som den anser vara uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende, pga. att det tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, ändra beslutet om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

En myndighet får dock enligt 37 § FL ändra ett beslut till den enskildes nackdel om felaktigheten beror på att den enskilde har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Fråga om en avgiftsändring, som inte föranleddes av ändrade förhållanden, har prövats av Kammarrätten i Jönköping (dom den 23 april 2004, mål nr 3555-03)¹. Målet gällde en enskild brukare inom äldreomsorgen som av misstag vid avgiftsberäkningen hade fått sin hyreskostnad räknad dubbelt, och alltså hade fått ett för högt förbehållsbelopp. När detta uppdagades höjde socialnämnden avgiften för framtiden. Kammarrätten sade:

”Ett gynnande beslut kan enligt allmänna principer om förvaltningsbesluts rättskraft normalt inte återkallas. Dessa principer torde emellertid inte ta sikte på förevarande typ av beslut. I målet har inte framkommit annat än att nämndens ändringsbeslut har fattats med stöd av de regler för avgiftssättning som framkommer av 8 kap. socialtjänstlagen. På grund härav och i övrigt med hänvisning till önskvärdigheten av lika behandling av kommunens medlemmar, finner kammarrätten att nämnden i samband med uppdagandet av den felaktiga hanteringen av (klagandes) ärende och i enlighet med kommunal taxa ägt företa aktuell ändring, som enligt nämndens uppgift härom inte äger retroaktiv giltighet.”

Ett felaktigt avgiftsbeslut kan därmed ändras, trots att det blir till nackdel för den enskilde, under förutsättning att nytt avgiftsbeslut fattas i enlighet med 8 kap. socialtjänstlagen och kommunens avgiftsbestämmelser, men *utan retroaktiv giltighet*. Det innebär att om avgiftshandläggaren fattat ett avgiftsbeslut på felaktiga grunder, t.ex. om felaktig insatstid registrerats för beviljade insatser eller om fel uppgifter för avgiftsberäkning registrerats, ska den felaktiga uppgiften rättas och ett nytt avgiftsbeslut fattas som ersätter det felaktiga. Det nya avgiftsbeslutet gäller fr.o.m. den månad felet uppdagas.

Omprövning av avgiftsbeslut

Kommunen ska ändra en avgift och göra en ny avgiftsberäkning om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Nytt avgiftsbeslut ska därmed fattas om insatserna, eller andra faktorer som påverkar avgiftens storlek, förändras.

¹ JP Socialnet.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Faktorer, utöver då beviljade insatser förändras, som kan innebära avgiftsförändringar är exempelvis:

- Ändrade inkomster
- Ändrad boendekostnad
- Beviljat, ändrat eller upphörande av bostadstillägg eller bostadsbidrag
- Ändrad pensionsstatus
- Ändrad familjesituation, t.ex. genom att den ena maken avlider eller flyttar till särskilt boende
- Ändrat civilstånd
- Vid behov av högre eller lägre förbehållsbelopp
- Ändrat prisbasbelopp

Avgifterna kan även ändras generellt till följd av ett beslut i kommunfullmäktige om nya avgifter, ändrade avgiftsnivåer eller ändrade grunder för avgifterna.

Även vid förändringar som innebär ny avgiftsberäkning (t.ex. ändrad inkomst och/eller ändrat förbehållsbelopp), men som *inte* leder till ändrad avgift för den enskilde, ska ett nytt avgiftsbeslut fattas och skickas ut till den enskilde. Detta eftersom den enskilde kan överklaga de olika delarna i avgiftsbeslutet, dvs. fastställt avgiftsunderlag, boendekostnad, förbehållsbelopp och/eller fastställt avgift.

Skyldighet att anmäla ändringar

Den enskilde är skyldig att själv anmäla ändrade förhållanden som sker under året och som kan påverka beräkningen av avgiften. Då fattas nytt avgiftsbeslut som gäller fr.o.m. den månad uppgiften inkommer.

Årlig omprövning

En omprövning av avgiftsbesluten sker efter den årliga indexuppräknings av maxtaxan i samband med att förändringar av prisbasbeloppet träder i kraft. Indexuppräknings sker enligt de beräkningsregler som tillämpas i gällande taxa utan att taxan tas upp på nytt för beslut i kommunfullmäktige. En ny inkomstförfrågan skickas då ut till alla som har avgiftsbelagda insatser enligt socialtjänstlagen. Ny avgiftsberäkning ska då göras och nytt avgiftsbeslut skickas ut.

Beräkningsregler för gällande taxa

Avgift för hemtjänst, dagverksamhet samt kommunal hälso- och sjukvård

Avgiften för hemtjänst, dagverksamhet samt kommunal hälso- och sjukvård och förbrukningsartiklar får per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet.

Avgift för bostad i särskilt boende, som inte omfattas av hyreslagen, tillämpas inte då Arvidsjaur kommun upplåter bostad i särskilt boende enligt hyreslagen.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Hemtjänsttaxan är uppdelad i fem nivåer:

Omsorgsnivå	1	2	3	4	5
Timmar/månad	0,1 – 4,99	5,0 – 8,99	9,0 – 16,99	17,0 – 24,99	25,0 –
Andel i % av prisbasbeloppet dividerat med 12	18 %	27 %	36 %	45 %	53,92 %

Avgift för omvårdnad i särskilt boende debiteras enligt omsorgsnivå 5.

Avgift för omvårdnad på korttidsboende, debiteras per dygn med avgift enligt omsorgsnivå 5 dividerat med 30. Högsta avgift per månad är enligt omsorgsnivå 5.

Avgifter för hälso- och sjukvården och hjälpmedel i ordinärt boendet debiteras enligt gällande taxa. Ingen avgift tas ut för:

- Personer 85 år och äldre, kostnad kan dock tillkomma för exempelvis utprovning av hjälpmedel.
- Hembesök på initiativ av distrikts-/sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast (när någon av dessa kompetenser bedömt att hembesök är nödvändigt och inte patienten tagit initiativet till hembesök).
- Patient som är psykiskt funktionshindrad pga. psykos, bipolär sjukdom eller neuropsykiatrisk diagnos.
- Barn och ungdomar under 20 år.
- Palliativ vård i livets slutskede som ges i hemmet.
- Patienter med psykisk störning och missbruk, s.k. dubbeldiagnos, som behandlas av case-manager inom psykiatri ska inte betala avgift för sjukvårdande behandling.

Avgift för hemsjukvård debiteras med avgift per påbörjad månad.

Serviceavgift för medboende i vård- och omsorgsboende

Serviceavgiften för medboende i vård- och omsorgsboende uppräknas årligen med konsumentprisindex med oktoberindex 2015 som bas. Beloppet avrundas till jämna fem kronor.

Avgift för kost

Årligen höjs avgiften för kost i särskilt boende med samma belopp som Konsumentverket höjer kostnaden för livsmedel för äldre i sina referensvärden för skäligen levnadskostnader.

Kostnaden för livsmedel fördelas enligt följande:

Måltid	Andel i procent
Frukost	20 %
Lunch	30 %
Middag	40 %
Mellanmål	10 %



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Kostnaden för matdistribution i ordinärt boende är per matportion 40 % av kostnaden för kost i särskilt boende dividerat med 30.

Avgiften för kost i korttidsboende debiteras per dygn med avgift för kost i särskilt boende dividerat med 30. Högsta avgift per månad är avgiften för kost i särskilt boende.

Avdrag vid frånvaro

Vid frånvaro görs avdrag på avgiften för hemtjänst, boendestöd och omvårdnad i särskilt boende med avgiften dividerat med 30 per heldag.

Vid frånvaro görs avdrag på avgiften för kost i särskilt boende med avgiften dividerat med 30 per heldag. När någon avlidit görs avdrag för den dagen brukaren avled.

Höjning av minimibelopp

Höjning av minimibelopp för fördyrad kost i särskilt boende görs med skillnaden mellan kommunens avgift för kost i särskilt boende och Konsumentverkets referensvärde för livsmedelskostnader för äldre, dvs. 1 370 kr.

Höjning av minimibelopp för matdistribution i ordinärt boende är per portion 40 % av höjningen av minimibelopp för fördyrad kost i särskilt boende dividerat med 30.

Höjning av minimibelopp för kost på korttidsboende är per dygn höjningen av minimibeloppet för fördyrad kost i särskilt boende dividerat med 30.

Minskning av minimibelopp

För de som bor i vård- och omsorgsboende görs en minskning av minimibeloppet:

Kostnadspost i minimibeloppet	Summa per person
Hushållsel	150 kr/månad
Förbrukningsvaror	110 kr/månad
Nyttjande av viss utrustning, hjälpmedel, husgeråd etc.	100 kr/månad
Totalt	360 kr/månad

Överklagande

Överklagande av kommunens avgiftssystem

Beslut om taxor och avgifter fattas av kommunfullmäktige. Beslut som kommunfullmäktige fattar kan överklagas genom kommunalbesvär som är en laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen. Vid laglighetsprövning görs en prövning avseende lagligheten i det överklagade beslutet. Rätt att begära laglighetsprövning har den som är kommunmedlem och har fyllt 18 år.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Rätten att överklaga gäller oavsett om den som överklagar direkt berörs av beslutet eller inte. Kommunfullmäktiges beslut kan överklagas inom tre veckor. Överklagan görs till Förvaltningsrätten. Prövningen kan utmynna i att beslutet upphävs, men inte att beslutet ersätts med ett annat¹.

Överklagande av enskilt avgiftsbeslut

Ett individuellt avgiftsbeslut får enligt 16 kap. 3 § SoL överklagas hos allmän förvaltningsdomstol genom så kallat förvaltningsbesvär. Förvaltningsbesvär innebär att domstolen kan pröva såväl beslutets laglighet som dess lämplighet. Domstolen kan ändra beslutet och sätta ett nytt beslut i det överklagade beslutets ställe. Nämnden måste då verkställa det nya beslutet. Domstolen kan också upphäva beslutet och återförvisa ärendet till kommunen för ny prövning. Hur beslut överklagas framgår av 43 § förvaltningslagen (FL). Beslut som överklagas genom förvaltningsbesvär prövas av förvaltningsrätt, därefter, om prövningstillstånd meddelas, av kammarrätt och av Högsta förvaltningsdomstolen. Information om hur man överklagar ett enskilt avgiftsbeslut anges i varje avgiftsbeslut som skickas ut till den enskilde.

Beslutet kan endast överklagas av den person som beslutet gäller. Överklagandet ska ske inom tre veckor från det att beslutet tillkännagivits.

Den enskilde kan enligt 16 kap. 3 § SoL överklaga följande i avgiftsbeslutet:

- Beräkning av avgiftsunderlaget (inkomstberäkningen) enligt 8 kap. 4 § SoL
- Boendeavgift enligt 8 kap. 5 § SoL
- Förbehållsbelopp enligt 8 kap. 6-8 §§ SoL
- Beslut om avgift och avgiftsändringar (som inte beror på ändringar i prisbasbeloppet) enligt 8 kap. 9 § SoL

Överklagandet skall göras skriftligt. Handläggaren är skyldig att hjälpa till med överklagan om den enskilde vill det. I skrivelsen ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och den ändring som den enskilde begär. Överklagandet ska lämnas till kommunen. Anledningen till det är att beslutsfattaren har möjlighet att ändra beslutet om det finns skäl till det. Om beslutet inte ändras på det sätt den enskilde begärt skickas överklagandet vidare till förvaltningsrätten.

När en överklagan har inkommit ska handläggaren enligt 45 § FL pröva om skrivelsen med överklagandet har inkommit i rätt tid. Har skrivelsen kommit in för sent ska den avvisas. Skulle överklagan innehålla nya uppgifter av sådant slag att en omprövning med stöd av 38 § FL ska göras måste följande förutsättningar finnas:

- Beslutet är uppenbart felaktigt
- Beslutet kan ändras snabbt och enkelt
- Ändringen är inte till nackdel för den enskilde.

Om dessa förutsättningar är uppfyllda får en ändring av det överklagade beslutet ske förutsatt att överklagandet ännu inte har överlämnats till förvaltningsdomstolen.

¹ Prop. 2000/01:149 s. 50 och 61.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Sker ingen ändring av beslutet ska handläggaren skicka överklagandet, tillsammans med övriga handlingar i ärendet och ett yttrande från kommunstyrelsen för att klargöra sin ståndpunkt, till förvaltningsdomstolen. Detta ska ske skyndsamt.

Om överklagandet har överlämnats till förvaltningsdomstolen och kommunstyrelsen ändrar det beslut som överklagats, ska det nya beslutet överlämnas till förvaltningsdomstolen och överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Avgifter för insatser enligt LSS

Insatserna enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är i princip avgiftsfria. Enda undantagen är fastställda i 18-21 §§ LSS och 5-6 §§ förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt lagens förarbete ska inte människor ha merkostnader pga. funktionsnedsättning¹. Tanken är att omfattande stödbehov pga. funktionsnedsättning inte ska medföra en lägre levnadsstandard än den som gäller för personer som inte har motsvarande behov. Därför är utgångspunkten att stöd och service enligt LSS ska vara avgiftsfri. Det är, enligt 21 § LSS, bara i de situationer som anges i 18-20 §§ LSS som avgifter får tas ut. I andra fall än som anges i dessa paragrafer får avgifter eller ersättning för kostnader inte tas ut för insatser enligt LSS².

Rätten att ta ut avgift vid insats enligt LSS

Enligt 18 § LSS får kommunen ta ut avgift av dem som enligt beslut av Försäkringskassan har personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken (SFB). Avgiften för personlig assistans får tas ut inom ramen för assistansersättning enligt 51 kap SFB. Försäkringskassan kan enligt 51 kap. 17 § SFB besluta att betala ut ersättningen direkt till kommunen.

Enligt 19 § LSS får kommunen ta ut skäliga avgifter för bostad, fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter. Avgifterna ska vara skäliga och får inte överstiga kommunens självkostnad. Kommunen ska även se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina behov.

Vid deltagande i fritids- och kulturaktiviteter är utgångspunkten att den enskilde svarar för sina egna kostnader men inte kostnader för eventuella medföljare som behövs för att kunna genomföra aktiviteten³.

Enligt lagens förarbeten kan en skälig avgift även tas ut för måltider som serveras i samband med insatser enligt LSS. I bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § punkt 9 LSS är utgångspunkten att den enskilde själv svarar för sina matkostnader.⁴

¹ Prop. 1992/93:159 sid 98-100.

² JP Socialnet.

³ Prop. 1992/93:159 sid 99.

⁴ Prop. 1992/93:159 sid 99.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Av 20 § LSS framgår att om någon är under 18 år och får omvårdnad i annat hem än det egna med stöd av LSS, är föräldrarna skyldig att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Kommunen får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

Enligt 21 § LSS får inga andra avgifter eller ersättningar för insatser enligt lagen tas ut.

Av vem får avgift tas ut?

Skäliga avgifter får enligt 19 § LSS tas ut för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter under förutsättning att den enskilde har egna inkomster. Avgifter får således tas ut av dem som uppbär hel ålderspension, hel garantipension, hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt SFB eller som har annan inkomst av motsvarande storlek. Den som har en kombination av olika slags inkomster, som sammantaget kan sägas motsvara de nämnda inkomsterna, omfattas också av bestämmelsen¹.

Kommunen får enligt 20 § LSS ta ut ersättning av föräldrarna till barn under 18 år när deras barn får omvårdnad i ett annat hem än det egna med stöd av LSS. Med begreppet *ett annat hem än det egna* jämföras såväl familjehem som bostad med särskild service för barn och ungdomar samt korttidshem. Föräldrarna får i skälig utsträckning betala för t.ex. barnets kläder, mat och fritidsverksamhet.² Storleken på ersättningen ska fastställas, för var och en av föräldrarna, på samma grunder som vid betalningsskyldighet för underhållsstöd enligt 19 kap SFB³.

Förbehåll om tillräckliga medel

Förutom att avgifterna skall vara skäliga och inte överstiga kommunens självkostnad ska även kommunen se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov, t.ex. till mat, kläder, tandvård, fritid och semester samt till kostnader p.g.a. funktionsnedsättning som inte täcks på annat sätt. Hänsyn måste också tas till 7 § LSS, där det sägs att den enskilde genom insatser enligt lagen ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Därav följer att avgiften inte får bli för betungande.⁴ LSS innehåller i övrigt inga bestämmelser om jämkning eller eftergift av avgifter.

Familjehem/bostad med särskild service för barn och unga

Föräldrars underhållsskyldighet

Föräldrar har enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken, var för sig, underhållsskyldighet gentemot sina barn tills barnet fyller 18 år eller till dess att barnet slutar gymnasiet, dock längst till 21 års ålder. Ungdomar som inte längre går i skolan när de fyller 18 år betraktas som vuxna, varvid föräldrarnas underhållsskyldighet upphör.

¹ JP Socialnet.

² JP Socialnet.

³ 5 § Förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade och 6 kap. 2-4 §§ socialtjänstförordningen (2001:937).

⁴ Prop. 1992/93:159 sid. 100 och 187 samt 6 § förordning (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Barn och ungdomar under 18 år

För barn och ungdomar som stadigvarande vistas i familjehem eller bostad med särskild service är båda föräldrarna enligt 20 § LSS skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnad. Storleken på ersättningen ska fastställas, för var och en av föräldrarna, på samma grunder som vid betalningsskyldighet för underhållsstöd enligt 19 kap SFB.

Av barn och ungdomar under 18 år som bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga enligt 9 § punkt 8 LSS tas avgift ut för kost.

Ungdomar som fyllt 18 år

När den unge fyllt 18 år upphör föräldrarnas ersättningsskyldighet till kommunen. Föräldrarna har i stället en direkt underhållsskyldighet enligt föräldrabalken gentemot den unge, för dennes omkostnader om denne fortfarande går i skola.

Av ungdomar som fyllt 18 år som bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga enligt 9 § punkt 8 LSS, tas avgift ut för kost.

Av ungdomar som fyllt 18 år och har egna inkomster i form av aktivitetsersättning, eller inkomster på motsvarande nivå, och bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga enligt 9 § punkt 8 LSS, tas även avgift ut för hyra.

Enligt 33 kap. 8 § SFB kan ungdomar, som till följd av funktionsnedsättning har förlängd skolgång, från och med juli det år man fyller 19 år beviljas aktivitetsersättning från Försäkringskassan för att fullfölja sin skolgång t.o.m. gymnasienivå. Aktivitetsersättningen vid förlängd skolgång ges alltid på hel förmån. Aktivitetsersättningen utgör ett försörjningsstöd under den enskildes utbildningstid som är att betrakta som inkomst.

Bostad med särskild service för vuxna

Arvidsjaur kommun upplåter bostad i särskilt boende enligt hyreslagen och upprättar skriftliga hyresavtal med den som beviljats bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § punkt 9 LSS. Den enskilde kan ansöka om bostadstillägg/-bidrag hos Försäkringskassan.

Avgiftshantering i samband med tillfällig vistelse i kommunen

Om en bosättningskommun har begärt verkställighet ska bosättningskommunen enligt 2 a kap. 7 § SoL ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser. Samma regler gäller enligt 16 b § LSS för LSS-insatser.

Bosättningskommunen debiterar den enskilde avgift för insatserna i enlighet med bosättningskommunens taxa.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Debitering av avgifter

Fakturering

Avgiftshandläggarna sköter fakturering av avgifterna. Det sker efter varje månadsskifte och avser då föregående månad. Till sin hjälp har de, utöver de biståndsbeslut som genererar taxa, debiteringsunderlag från verksamheterna som enhetscheferna har på sig till den 4:e i månaden att färdigställa. Vissa underlag är i form av tilläggsregistrering som görs i verksamhetssystemet.

Genomgång och kontroll av varje faktura sker mot olika avgifter, maxtaxa och avgiftsutrymme samt avstämning av ändringar i omsorgsnivåer m.m. Manuella rättningar och tillägg/avdrag görs vid behov på fakturor.

Fakturan når den enskilde i mitten av månaden och sista betalningsdag är den sista varje månad. Fakturan avrundas till hela kronor. Möjlighet till betalning via autogiro och E-faktura finns.

Retroaktiv rättelse

För låg avgift

Om det framkommer att den enskilde lämnat fel uppgifter och för låg avgift debiterats under en period, kan kommunen besluta om att retroaktiv debitering skall göras, dock inte längre tillbaka än för de tre senaste debiteringsmånaderna.

För lågt debiterad avgift tas inte ut retroaktivt när detta beror på kommunens handläggning. Ett fall där en kommun av misstag debiterat för låg avgift och sedan kompenserat det genom att i efterhand debitera mellanskillnaden har prövats av Kammarrätten i Göteborg (dom den 14 september 2010, mål nr 6359-09). Kommunen hade varit informerad om de faktiska förhållandena för avgift. Av 8 kap. 9 § SoL framgår att kommunen ska ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Huvudregeln är att en ändring av avgiften skall ske månaden efter den månad då förhållandena som påverkar avgiften har ändrats. Frågan i målet var därför om avgiften kunde ändras även retroaktivt. Kammarrätten kom fram till att kommunen på grund av sitt eget förbiseende har debiterat för låg avgift. Kammarrättens slutsats blev att kommunen inte haft fog för att besluta om förhöjd avgift retroaktivt.¹

För hög avgift

När den enskilde beviljats insatser första gången har denne 21 dagar på sig att besvara inkomstförfrågan. Inkommer uppgifterna inom 21 dagar och en debitering hunnit ske enligt ordinarie taxa som överstiger den enskildes avgiftsutrymme ska rättning göras på kommande faktura så att mellanskillnaden återbetalas.

När fel avgift har debiterats och felaktigheten beror på kommunens handläggning återbetalas för högt debiterad avgift.

¹ JP Socialnet.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Frånvaro

Frånvaro registreras i verksamhetssystemet av utförande enhet. Vid frånvaro görs avdrag på avgiften för hemtjänst, boendestöd samt för omvårdnad och kost i särskilt boende med avgiften dividerat med 30 per heldag.

Processbeskrivning avgiftshandläggning

Med avgiftshandläggning avses alla åtgärder som vidtas från det att biståndshandläggaren fattat ett biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen, och meddelat det till avgiftshandläggarna, till dess att utskick av fakturor sker. Avgiftshandläggningen dokumenteras fortlöpande i verksamhetssystemet.

Processkarta avseende avgiftshantering





Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Starta upp avgiftsärende

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Meddelande skickas till avgiftshandläggaren om beviljade insatser.	Biståndshandläggaren
2	Underlag för avgiftsberäkning registreras: <ul style="list-style-type: none">• Relation (ensamstående/gift/sambo)• Maxtaxa beräknas	Avgiftshandläggaren
3	Beräkning av omsorgsnivå utifrån beviljade insatser, avgift enligt ordinarie taxa fastställs.	Avgiftshandläggaren
4	Informationsbrev om avgiften enligt ordinarie taxa för beviljade insatser skickas ut till den enskilde tillsammans med ett dokument med information om avgifter och en inkomstförfrågan.	Avgiftshandläggaren
5	Anteckning i lista per debiteringsområde om ny brukare (omsorgsnivå, ev. trygghetslarm, ev. kost etc.).	Avgiftshandläggaren
6	Bevakning av inkomstförfrågan skapas i ärendet. Datum för när inkomstförfrågan skickas till brukaren registreras i verksamhetssystemet.	Avgiftshandläggaren

Beställning av inkomstuppgifter

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Frågefil för inkomstuppgifter skickas till Pensionsmyndigheten/Försäkringskassan (en gång per månad samt vid behov).	Avgiftshandläggaren
2	Svarsfil för inkomstuppgifter läsas in automatiskt i verksamhetssystemet (en gång per månad samt vid behov).	Avgiftshandläggaren

Komplettering av uppgifter

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Blankett för inkomstförfrågan skickas ut vid nytt ärende och årligen i början av året.	Avgiftshandläggaren
2	Inkomstförfrågan fylls i och återsändes.	Den enskilde
3	Uppgifterna i inkomstförfrågan kontrolleras. När det gäller pensioner så görs rimlighetskontroller.	Avgiftshandläggaren
4	Boendekostnad beräknas.	Avgiftshandläggaren
5	Individuell prövning av minimibeloppet	Avgiftshandläggaren
6	Om autogiro önskas skickas blankett för autogiroanmälan ut.	Avgiftshandläggaren
7	Om besvarad inkomstförfrågan inte innehåller alla uppgifter som krävs för individuell avgiftsberäkning återsänds blanketten till den enskilde för ytterligare komplettering.	Avgiftshandläggaren



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Registrering av uppgifter

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Utifrån blanketten Inkomstförfrågan registreras uppgifterna i verksamhetssystemet.	Avgiftshandläggaren
2	Uppgifter om inkomster, boendekostnader och individuellt förbehållsbelopp, dvs. höjning och/eller minskning av minibeloppet, registreras. Om den enskilde inte besvarat inkomstförfrågan eller valt att inte lämna inkomstuppgifter registreras det i verksamhetssystemet, inga andra uppgifter registreras sedan för avgiftsberäkning.	Avgiftshandläggaren
3	Om annan räkningsmottagare finns registreras det.	Avgiftshandläggaren

Avgiftsberäkning och kontroll

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Avgiftsberäkning sker för perioden.	Avgiftshandläggaren
2	Förhandsgranskning av avgiftsbeslut, kontroll av avgiftsbeslutets samtliga delar; <ul style="list-style-type: none">• Avgiftsunderlag• Förbehållsbelopp• Boendekostnad• Fastställd avgift	Avgiftshandläggaren

Avgiftsbeslut

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Avgiftsbeslut registreras i verksamhetssystemet och dokument för avgiftsbeslut innehållande avgiftsberäkning, fastställd avgift och besvärshänvisning skapas och skrivs ut i. Om den enskilde inte besvarat inkomstförfrågan eller valt att inte lämna inkomstuppgifter innehåller dokument för avgiftsbeslut endast fastställd avgift enligt ordinarie taxa och besvärshänvisning.	Avgiftshandläggaren
2	Avgiftsbeslutet undertecknas av den som fattat beslutet.	Avgiftshandläggaren
3	Avgiftsbeslutet skickas ut till den enskilde.	Avgiftshandläggaren



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Skapa debiteringsunderlag

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Tilläggsrapportering av HSL-insatser som ska debiteras.	Chef Hälso- och sjukvårdsenheten
2	I verksamhetssystemet registreras vistelse på korttidsboende löpande under månaden som utgör underlag för avgifter på fakturan.	Enhetschefer korttidsboenden
3	Tilläggsrapportering av frånvaro.	Enhetscheferna
4	Återrapportering av kost sker löpande under månaden av utförande enhet.	Enhetscheferna
5	Genomgång och kontroll av varje faktura, avstämning av ändringar i omsorgsnivåer m.m., manuella rättningar och tillägg/avdrag på fakturor vid behov.	Avgiftshandläggaren

Utskick av faktura

Nr	Beskrivning	Ansvarig
1	Debiteringen verkställs genom att debiteringsfil skapas och skickas från verksamhetssystemet till ekonomisystemet.	Avgiftshandläggaren
2	Fakturor skickas ut.	Ekonomiavdelningen



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

Hänvisningar

Lagar, förordningar och föreskrifter

- [SoL - Socialtjänstlagen \(2001:453\)](#) 8 kap. SoL Avgifter, se bilaga 1.
- [LSS - Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade \(1993:387\)](#) Avgifter 18-21 §§, se bilaga 2.
- [HSL - Hälso- och sjukvårdslagen \(2017:30\)](#)
- [SFB - Socialförsäkringsbalken \(2010:110\)](#)
- [FL - Förvaltningslagen \(2017:900\)](#)
- [KL - Kommunallagen \(2017:725\)](#)
- [OSL - Offentlighets- och sekretesslagen \(2009:400\)](#)
- [ArkivL - Arkivlagen \(1990:782\)](#)
- [JB - Jordabalk \(1970:994\)](#) (12 kap. = hyreslagen)
- [IL - Inkomstskattelagen \(1999:1229\)](#)
- [Befogenhetslagen - Lag om vissa kommunala befogenheter \(2009:47\)](#)

- [Regeringens proposition 2000/01:149 Avgifter inom äldre- och handikappomsorgen](#)
- [Socialtjänstförordning \(2001:937\)](#)
- [Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU3 Avgifter inom äldre- och handikappomsorg](#)
- [Regeringens proposition 1992/93:159 Om stöd och service till vissa funktionshindrade](#)
- [Förordning \(1993:1090\) om stöd och service till vissa funktionshindrade](#)
- [RÅ 2008 ref. 28 Regeringsrättens dom 1 april 2008, mål nr 2230-04](#)
- [General Data Protection Regulation \(GDPR\)](#)
- [Integritetsmyndigheten \(IMY\)](#)

Socialstyrelsen

- [Meddelandeblad nr 9/2023 Uppgifter för beräkning av avgifter inom äldre- och funktionshinderomsorgen år 2024](#)
- [Meddelandeblad nr 9/02 Vissa frågor om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen](#)
- [Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation – handbok för socialtjänsten](#)

JP Socialnet

- [JP Socialnet](#) (Inloggning krävs)

Tjänsten innehåller bl.a. rättskällor, analyser av socialrättsliga föreställningar, referat av domar och beslut inom socialtjänstens område, lagkommentarer som uppdateras successivt, daglig nyhetsbevakning om händelseutvecklingen hos riksdag, regering, myndigheter och organisationer samt den pågående debatten.

JP Socialnet används inte längre av socialtjänsten. Tjänsten har ersatts av JUNO.



Riktlinjer för avgiftshandläggning inom äldreomsorgen och avdelningen för stöd och omsorg

Antagen av kommunstyrelsen 2024-02-13 § 9.

JUNO

- [JUNO](#) (Inloggning krävs)

JUNO är en digital tjänst som tillhandahålls av Norstedts Juridik och som innehåller bl.a. lagkommentarer, omfattande praxis och domar samt unikt material anpassat för offentlig verksamhet såsom t.ex. analyser, guider, checklistor och en stor mängd litteratur.

Övrigt

- [Konsumentverket](#)
- [Försäkringskassan](#)
- [Pensionsmyndigheten](#)
- [Skatteverket](#)
- [Pensionsmyndighetens föreskrifter \(PFS 2023:4\) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad för år 2024](#)

Bilaga 1: Socialtjänstlag (2001:453) 8 kap. Avgifter

1 § Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom beträffande barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte i fråga om tjänster för vilka avgift har bestämts enligt 2 §.

2 § Kommunen får enligt grunder som kommunen bestämmer ta ut skäliga avgifter som inte överstiger kommunens självkostnader i följande fall:

1. familjerådgivning,
2. verksamhet för barn och unga enligt 5 kap. 1 § som inte är stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär,
3. föräldrautbildning inför adoption,
4. hemtjänst,
5. dagverksamhet,
6. bostad i sådant särskilt boende som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 7 § tredje stycket och som inte omfattas av 12 kap. jordabalken, och
7. annan liknande social tjänst.

I fråga om avgifter för hemtjänst, dagverksamhet och bostad i särskilt boende finns ytterligare bestämmelser i 3-9 §§.

Lag (2018:1724).

3 § Med prisbasbelopp avses i detta kapitel prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Lag (2010:1284).

4 § Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad.

Inkomsten ska beräknas med tillämpning av 102 kap. 29 § 1, 2, 4 och 5 socialförsäkringsbalken. Vid tillämpning av 102 kap. 29 § 4 balken ska dock endast sådan inkomst som avses i 97 kap. 13 § första stycket 1 medräknas. Som inkomst ska även räknas bostadsbidrag enligt 96-98 kap., särskilt bostadstillägg enligt 102 kap. 26 § och boendetillägg enligt 103 a-103 e kap. samma balk. En kommun kan i sitt taxebeslut bestämma att inkomsten ska beräknas på ett sätt som är mer fördelaktigt för den enskilde.

I fråga om makar ska den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster. *Lag (2011:1518).*

5 § Den enskildes avgifter får

1. för hemtjänst och dagverksamhet, tillsammans med avgifter som avses i 17 kap. 8 § första stycket 1 och 2 hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), per månad uppgå till högst en tolftedel av 0,5392 prisbasbelopp,
2. för bostad i särskilt boende per månad uppgå till högst en tolftedel av 0,5539 prisbasbelopp. *Lag (2017:613).*

6 § Avgifterna enligt 5 § får inte uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel av sitt avgiftsunderlag för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader (förbehållsbelopp). När avgifterna fastställs skall kommunen dessutom försäkra sig om att omsorgstagarens make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation. Om avgifterna baseras på den enskildes betalningsförmåga skall avgiftsunderlaget beräknas enligt 4 §. *Lag (2001:847).*

7 § Kommunen ska bestämma den enskildes förbehållsbelopp genom att beräkna den enskildes levnadskostnader, utom boendekostnaden, med ledning av ett minimibelopp. Boendekostnaden ska beräknas för sig och läggas till minimibeloppet. För sådan boendekostnad som anges i 5 § ska dock inget förbehåll göras.

Minimibeloppet ska, om inte annat följer av 8 §, alltid per månad utgöra lägst en tolftedel av

1. 1,4789 prisbasbelopp för ensamstående, eller
2. 1,2066 prisbasbelopp för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Minimibeloppet enligt första stycket ska täcka normalkostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel. *Lag (2022:1034).*

8 § Kommunen ska höja minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde på grund av särskilda omständigheter varaktigt har behov av ett inte oväsentligt högre belopp än det som anges i 7 § andra stycket.

Kommunen får minska minimibeloppet i skälig omfattning om den enskilde inte har en kostnad för en sådan post som anges i 7 § tredje stycket därför att

1. kostnaden ingår i avgiften för hemtjänst och dagverksamhet,
2. kostnaden ingår i avgiften eller hyran för bostad i särskilt boende, eller
3. posten tillhandahålls kostnadsfritt.

Kommunen får dock inte minska minimibeloppet med anledning av att den enskilde omfattas av sådan avgiftsfrihet som avses i 17 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Lag (2017:47).

9 § Kommunen skall ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Avgiften får ändras utan föregående underrättelse, om ändringen beror på förändringar i prisbasbeloppet.

En ändring av avgiften skall gälla från och med månaden efter den månad då anledning till ändring har uppkommit. En ändring av avgiften skall dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden. *Lag (2001:847).*

Bilaga 2: Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade LSS 18-21 §§ LSS Avgifter

18 § Av dem som enligt beslut av Försäkringskassan är berättigade att få assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken får avgift för personlig assistans tas ut inom ramen för sådan ersättning. *Lag (2010:480).*

19 § Skäliga avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter får tas ut av dem som har hel allmän ålderspension, hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken eller annan inkomst av motsvarande storlek, enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader. Kommunen ska se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov. *Lag (2010:480).*

20 § Om någon som är under 18 år får omvårdnad i ett annat hem än det egna med stöd av denna lag, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Kommunen får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

20 a § Inspektionen för vård och omsorg får ta ut en avgift för ansökningar om tillstånd enligt 23 §. *Lag (2018:1155).*

21 § I andra fall än som anges i 18--20 §§ får avgifter eller ersättning för kostnader inte tas ut för insatser enligt denna lag.